

II.

Prije prodora zapadno-evropske civilizacije u hrvatske krajeve u njezinom kulturnom i ekonomskom obliku hrvatsko je seljaštvo živjelo podijeljeno u glavnom u dva kulturno-ekonomska područja. Jedno je bilo područje na kojemu je postojala poljoprivredna i stočarska samodostatna (autarhična) ekonomska organizacija i zadružno društveno uređenje; drugo je bilo područje na kojemu je prevladavalo ekstenzivno stočarenje, a poljoprivreda bila je od manjeg značenja. Na tom drugom području je prevladavalo u početku plemensko društvo, a kasnije patrijarhalno društveno uređenje.

Na drugom je mjestu bilo govora o utjecaju zapadno-evropske civilizacije na ta dva naša autohtona kulturna područja, a ovdje ćemo raspraviti utjecaj te civilizacije na ta dva naša osnovna ekonomska područja.

Feudalni poredak nije mijenjao temelje ekonomske organizacije krajeva kojima je on bio nametnut. To je bilo zato, jer je struktura feudalnog društva bila vojničkog i svećeničkog karaktera, a ni jedan ni drugi od ta dva društvena sloja nije bio interesiran na uvećavanju proizvodnje zbog stvaranja kapitala, nego u prvom redu zbog iskorišćavanja seljaka za vojničke i svećeničke konsumne i fiskalne potrebe. Te konsumne i fiskalne potrebe plemstva i svećenstva mogle su biti više manje zadovoljene i na podlozi one ekonomske organizacije, koju su feudalni slojevi zatekli onda, kada su se nametnuli seljaštvu, pa prema tome nije ni bilo potrebno da se dira u tu postojeću ekonomsku organizaciju sela,